

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

55-1

BRNO 2014

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 55
Volume 55

Číslo 1
Issue 1

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttikay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Hedvika Břínková, Jiří Juchelka, Soňa Klanicová, Šárka Krupičková,
Olga Lečbychová, Ladislav Nejman, Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík,
Lubomír Šebela

Technická redakce, sazba
Executive Editors, Typography

Azu design s.r.o.

Software
Software

Adobe InDesign CS6

Fotografie na obálce
Cover Photography

Hostěradice, okr. Znojmo. Sestava nádob s kremací ze žárového hrobu
kultury zvoncovitých pohárů. (viz obr. 10 na str. 59)

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i
Královopolská 147
612 00 Brno
IČ: 68081758
E-mail: pv@arub.cz
Internet: <http://www.arub.cz/prehled-vyzkumu.html>

Tisk
Print

Azu design s.r.o.
Bayerova 805/40
602 00 Brno

ISSN 1211-7250
MK ČR E 18648

Vychází dvakrát ročně
Vydáno v Brně roku 2014
Náklad 400 ks

Časopis je uveden na Seznamu neimpaktovaných recenzovaných periodik vydávaných v ČR.
Copyright ©2014 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. and the authors.

MALHOSTOVICE (OKR. BRNO-VENKOV)

„U brabinky“. „Žalvíř“. „Kolébky“. LnK. Povrchový průzkum.

V návaznosti na projekt, monitorující intenzitu využívání a distribuci křemičitých hmot v neolitu na jižní a jihozápadní Moravě, byly realizovány systematické povrchové prospekce v jižní části Boskovické brázd. Podnětem pro tyto aktivity se stalo vyčlenění nové suroviny štípané industrie, která byla zachycena na několika neolitických lokalitách na Tišnovsku a v brněnské kotlině. Dříve byla ztotožňována se surovinou, jejíž výskyt se podařilo lokalizovat na západní Moravě („*křemičitá hmota typu Ctídružice*“). Nápadné bylo mimo rozdílný výskyt také jejich využívání v odlišných chronologických horizontech. Souhrnně byly výsledky klasifikace a problematika nomenklatury těchto surovin shrnuty viz (Kuča, Bartík 2012).

Zmíněné povrchové průzkumy měly za cíl identifikaci potencionálních primárních zdrojů „*křemičité hmoty typu Malhostovice*“, jak byla surovina pracovním označena podle největší intenzity výskytu, a také vymapování její distribuce na neolitických lokalitách (Kuča, Bartík 2012, 45 ad.). Na jaře roku 2013 se podařilo objevit výchoz této suroviny v podobě úlomků na poli zhruba 700 m SV od obce Malhostovice v trati „U brabinky“. Po pobornějším petrografickém prozkoumání vzorků horniny i artefaktů lze surovinu označit jako silicifikovaný vápenec, který se v místě výchozu vyskytuje ve třech stádiích silicifikace, od světle béžových či špinavě bílých vápenců přes částečně silicifikovaný vápenec až po kvalitní silicit tmavě hnědé barvy. V neolitu, zejména pak v mladších fázích kultury s linární keramikou, byla, mimo vlastní kvalitní silicit, využívána především druhá z uvedených forem, pro kterou je charakteristický povrch s velkým množstvím kaveren (tamtéž, 46).

Při pozorování v mikroskopu je vápenec z této lokality tvořen kulovitými útvary bez zřetelné koncentrické stavby (peloidy), které jsou obklopeny světlou hmotou mikritového charakteru. Ve vzorcích jsou patrné křemité jehlice hub, které byly pravděpodobně zdrojem SiO₂ k pozorované silicifikaci. Ta u některých vzorků vedla až ke vzniku tmavě zbarvených silicitů podobných již známým jurským rohovcům. V nadcházející sezoně provedeme na předmětné lokalitě podrobný terénní průzkum, který se zaměří jednak na jednoznačné potvrzení primárního výskytu silicifikovaného vápence (mikrosondáž), jednak na upřesnění jeho stáří (sběr makro a mikrofosilií).

V souvislosti s předpokládaným objevem hledaného zdroje byly prospekce následně zaměřeny na ověřování přítomnosti této suroviny na neolitických

lokalitách v jeho širším okolí. Největší pozornost byla věnována polohám „Žalvíř“ a „Kolébky“ ležícím ve středu severní části katastru Malhostovic, na vyvýšeném plateau mezi potoky Žalvíř a Šekramský, respektive mírném jihozápadně orientovaném svahu u lesa Kříbu (Doležel 1985, 87). Další polohou, kde byl výskyt suroviny doložen v souvislosti s osídlením kultury s LnK, je lokalita „Rybníčky“ ležící severně Nuzířova (místní část Malhostovic; Čerevková *et al.* 2011, 38). Tyto tři polohy jsou již dobře známé z dřívějších archeologických aktivit, zejména povrchových sběrů J. Doležela, M. Kuči a amatérského badatele V. Růžičky. Na základě jejich zjištění lze zdejší osídlení charakterizovat jako polykulturní, a to od paleolitu po raný středověk (Doležel 1985, 87).

V rámci námi realizovaných povrchových prospekci jsme se zaměřili na doklady osídlení z období neolitu, především kultury s LnK. Během opakovaných návštěv jednotlivých poloh byla získána kolekce keramického materiálu a několik kusů štípané i broušené kamenné industrie. Přestože byla povrchovými sběry na obou uvedených lokalitách potvrzena přítomnost kultury s LnK, absence chronologicky citlivých prvků v získaném materiálu neumožnila determinaci příslušných fází. V budoucnu bude nutné získat větší množství artefaktů s vyšší výpovědní hodnotou, které umožní přesnější dataci. Dosavadní výsledky mapování distribuce této suroviny v jižní části Boskovické brázd však ukazují na nejintenzivnější využívání této suroviny v mladším stupni LnK (cf. Kuča, Bartík 2012, 47). Na všech sledovaných lokalitách v okolí nově zjištěného zdroje silicifikovaných vápenců jejich využívání máme doloženo. Vždy se však jedná pouze o několik málo procent z celkového počtu kolekce štípané industrie, ve které jinak vesměs převažují rohovce typu Krumlovský les případně typu Olomučany (cf. Kuča 2009). Do budoucna bude velmi důležité objasnit podobnost nejkvalitnější silicifikovaných rohovců z nově objeveného zdroje s dalšími již známými silicity. Nelze totiž vyloučit jejich totožnou genezi a stáří.

Z pohledu archeologického kontextu přispěl předpokládaný nález zdroje silicifikovaných vápenců u Malhostovic k řešení otázky distribučně-ekonomického modelu neolitické populace v jižní části Boskovické brázd.

Jaroslav Bartík, Lukáš Krmíček, Martin Kuča,
Alžběta Čerevková

Literatura

Čerevková, A., Kuča, M., Petřík, J., Uhlířová, H. 2011: Neolitické osídlení v trati Rybníčky v Malhostovicích, místní část Nuzířov (okr. Brno-venkov). *Acta Musei Moraviae, sci. soc.* 96(2), 37–60.

Doležel, J. 1985: Pravěké a raně středověké osídlení Tišnovska – předběžné výsledky povrchových průzkumů v letech 1979-1983 (okr. Blansko, Brno-venkov). *Přehled výzkumů* 1983, 85–89.

Kuča, M. 2009: Neolitické osídlení jižní části Boskovické brázdy. Současný stav poznání podle průzkumu v letech 1999–2006. *Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity*, M 12–13, 23–48.

Kuča, M., Bartík, J. 2012: Příspěvek k problematice křemičitých hmot využívaných v neolitu na jižní a jihozápadní Moravě. *Přehled výzkumů* 53(1), 41–50.

Resumé

Malhostovice (Brno-venkov Dist.). „U brabinky“. „Žalvíř“. „Kolébky“. LBK. Surface survey.

MOKRÁ-HORÁKOV (K. Ú. MOKRÁ U BRNA, OKR. BRNO-VENKOV)

„U lomu“. MMK. Exploatační okrsek. Záchran-
ný výzkum.

Během dokončovacího výzkumu předpolí velké kanálové středověké vápenické pece na nalezišti Mokrý-lom X bylo v zásypech středověkých jam a podložních hlínách nalezeno několik úštěpů šedočerného rohovce, fragment broušené karbonské břidlice a zlomky keramiky (souřadnice WGS-84, Loc: 49°14'0.883"N, 16°45'36.526"E), které doplňují nálezový soubor, který tu byl získán cílenou sondáží v minulých letech (Kos 2005, 2006).

Dokumentované situace s nahodilými nálezy dokládají před zbudováním středověké pece existenci terénní deprese, která byla využívána v neolitu k příležitostnému povrchovému dobývání flyšových hornin (barevných prachovců, břidlic a limonitických hlinek).

„V koutech“. MMK. Sídliště. Záchran-
ný výzkum.

Při budování nového vodovodu byly mezi domy č. p. 305 a 201 a před domy č.p. 202 a 203 (souřadnice WGS-84, Loc: 49°13'13.409"N, 16°45'15.063"E; 49°13'14.453"N, 16°45'17.708"E) zachyceny dva objekty (hliník a nejspíše sídlení objekt) z období MMK.

„Krajiny“. MMK. Pseudolokalita. Záchran-
ný výzkum.

Během hloubení vodovodní rýhy byla SZ od moker-
ského koupaliště zachycena v novověkých navážkách kryjících novověkou cestu nevýrazná vrstva s okrajo-

vým zlomkem mísy z období MMK (souřadnice WGS-84, 49°13'16.268"N, 16°45'1.605"E). Nelze vyloučit, že keramika souvisí s transferem zeminy, která byla ke koupališti převezena v době výstavby sídliště pro zaměstnance cementárny v trati „V koutech“.

Petr Kos

Literatura

Kos, P. 2005: *Mokrý (okr. Brno-venkov), Mokrý-lom X*. Rkp. nálezové zprávy, č.j. 100/05. Uloženo: ÚAPP Brno, v.v.i.

Kos, P. 2006: *Mokrý (okr. Brno-venkov), Mokrý-lom X*. Rkp. nálezové zprávy, č.j. 237/06. Uloženo: ÚAPP Brno, v.v.i.

Resumé

Mokrý-Horákov (Kat. Mokrý, Bez. Brno-venkov). „U lomu“. MBK. Steinbruch. Rettungsgrabung.

Mokrý-Horákov (Kat. Mokrý, Bez. Brno-venkov). „V koutech“. MBK. Siedlung. Rettungsgrabung.

Mokrý-Horákov (Kat. Mokrý, Bez. Brno-venkov). „Krajiny“. MBK. Pseudo-Lokalität. Rettungsgrabung.

NÁMĚŠŤ NA HANÉ (OKR. OLMOUC)

„V Psínku“. LnK. Sídliště. Povrchový sběr.

Při provádění rekognoskace terénu v okolí Náměš-
tě na Hané bylo zjištěno nové neolitické sídliště. Objevená lokalita se nachází v prostoru mezi městysem a místním kravínem, v trati lidově označované jako „V Psínku“. Na ZM ČR 1:25 000, list 24-223 jeho polohu určují souřadnice 182 mm od Z s. č. a 68 mm od S s. č. Při povrchovém průzkumu se podařilo objevit dva fragmenty keramiky. Jeden z nich zdobí dvojice linií s notovými značkami a lze jej zařadit do mladšího stupně LnK (obr. 5: 1). Spolu s touto keramikou byl nalezen středně vysoký kopytovitý klín vyhotovený z metabazitu typu Pojizeří (obr 5:2).

Nejedná se o jedinou lokalitu této kultury na náměš-
tšském katastru. Stopy osídlení kultury s lineární kerami-
kou máme doloženy ve východní části městyse zvaném „Biskupství“, „Biskupství“ v místech nad ústím potoka Baběnce, na náměstí T. G. Masaryka, v trati „Padělky“, v jihovýchodní části obce nazývané „Valník“ (podle Šmíd 2010, 46, zde i další literatura) a v nedávné době byla zveřejněna kolekce keramiky LnK z východního úpatí zámeckého kopce (Schenk, Přidal 2011, 167–168).

Lukáš Hlubek, Tomáš Přidal